

УДК 331.5

О.В. Олефіренко

НЛТУ України, Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-8296-3497>

ВРАХУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Анотація

У тезах розглянуто ключові риси процесу адаптації Цілей сталого розвитку в Україні. Проаналізовано інструменти, розроблені ПРООН в Україні в рамках Спільної програми, спрямовані на збільшення фінансування Цілей сталого розвитку на всіх рівнях. Наголошено на необхідності побудови такої моделі публічного врядування, яка передбачає взаємодію державних, громадських і приватних структур. Обґрунтовано значення стратегічного підходу, який дає можливість ще на стадії планування розвитку скоординувати дії та узгодити інтереси різних міністерств і відомств та інших заінтересованих сторін. Проаналізовано перспективи та орієнтири впровадження принципів сталого розвитку, враховуючи зміни, які внесла війна в Україні.

Ключові слова: сталий розвиток, управління, регіональний рівень, планування.

Сталий розвиток передбачає цілісний, справедливий і далекоглядний підхід до прийняття рішень на всіх рівнях. Він забезпечує не тільки високі економічні показники, а й наголошує на важливості зв'язків між поколіннями та всередині них. Такий розвиток ґрунтується на інтеграції та регулярному моніторингу соціальних, економічних та екологічних цілей і завдань з прийняттям державних і індивідуальних рішень [4]. Перехід на засади сталого розвитку потребує глибоких структурних змін в управлінні та нових методів роботи в різних галузях економічного, соціального та політичного життя. З управлінського погляду соціальна та демократична держава має бути також і природозберігаючою. Всі 17 Цілей сталого розвитку (далі, ЦСР) інтегровані та взаємопов'язані. Дії в одній сфері впливають на результати в інших, і тому всі зусилля з економічного та соціального розвитку повинні збалансувати соціальну, економічну та екологічну стійкість.

Система управління сталим розвитком має базуватися на моделі публічного врядування, яке передбачає конструктивну взаємодію державних, громадських і приватних структур. Запровадження такої моделі пов'язано з реалізацією ряду складних управлінських завдань, таких як формування спільного бачення розвитку країни, галузей і регіонів; визначення стратегічних цілей та пріоритетів розвитку; зміцнення інституцій, спрямованих на участь заінтересованих сторін у прийнятті рішень, міжгалузеву і міжрегіональну взаємодію та довгострокове планування, що враховуватиме інтереси майбутніх поколінь; прийняття узгоджених рішень за участі заінтересованих сторін тощо. Для реалізації зазначених завдань застосовують стратегічний підхід, який дає можливість ще на стадії планування розвитку скоординувати дії та узгодити інтереси різних міністерств і відомств та інших заінтересованих сторін.

Стратегічна мета України, закладена цілями сталого розвитку, визначена на урядовому рівні, полягає у встановленні всеосяжного справедливого миру в Україні та безпеки для всього світу. На підтвердження зацікавленості України у реалізації проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року №70/1 глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, на сьогодні в Україні сформовано у цілому систему моніторингу основних індикаторів, за якими можна відстежувати та оцінювати хід ЦСР в окремих сферах життєдіяльності. Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5, передбачалося здійснити 62 реформи та програми розвитку держави і було визначено 25 індикаторів, за якими мала оцінюватися результативність реалізації Стратегії. З метою належного виконання поставлених завдань уряду доручалось до 15 лютого кожного року затверджувати план дій щодо реалізації Стратегії та щоквартально інформувати про стан його виконання. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка 15 вересня 2017

року була презентована урядом, містила завдання, індикатори та рекомендації щодо адаптації до 2030 року 17 глобальних цілей сталого розвитку з урахуванням специфіки національного розвитку. Згідно з Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [2].

В рамках Програми розвитку ООН «Сприяння стратегічному плануванню та фінансуванню сталого розвитку на національному та регіональному рівнях» визначено чотири взаємопов'язані, але окремі ініціативи: 1) розробка Інтегрованої національної фінансової системи (INFF); 2) проведення Швидкої інтегрованої оцінки (RIA), включення ЦСР у національне та субнаціональне планування; 3) перегляд усіх поточних способів фінансування розвитку; 4) оцінка системи бюджетування для ЦСР [5].

1) Інтегрована національна система фінансування передбачає координацію зусиль усіх зацікавлених сторін для досягнення Цілей сталого розвитку. Фокусується на національних і регіональних реформах і процесах децентралізації в окремих регіонах (областях). Таким чином, INFF покращить зв'язки між впровадженням державної політики та поточними реформами децентралізації.

2) Проведення Швидкої інтегрованої оцінки (RIA), включення ЦСР у національне та субнаціональне планування. Ця система зосереджена на двох секторах: регіональному розвитку та охороні навколишнього середовища.

3) Перегляд усіх поточних способів фінансування розвитку (DFA). Передбачає надання докладних політичних рекомендацій для уряду та місцевих органів влади щодо того, як підвищити ефективність доступного фінансування розвитку. Визначені способи мобілізації більшого фінансування як з державних, так і з приватних, внутрішніх і зовнішніх джерел. Реалізація рекомендованих реформ має призвести до кращих можливостей для людського розвитку в країні, кращого доступу до державних послуг та більш сприятливого бізнес-середовища.

4) Оцінка системи бюджетування для ЦСР. У бюджетах України передбачено фінансування всіх 17 цілей із відповідними плановими показниками. Однак різноманітність бюджетних програм та відсутність чіткого маркування не дають можливості оцінити обсяги фінансування кожної цілі. Методологія ПРООН для призначення бюджетних кодів цілям ЦСР для подальшого моніторингу складається з трьох етапів:

- кабінетні дослідження;
- фіскальний бюджет, програмне тегування;
- розробка супровідних документів для інтеграції тегування до бюджету ЦСР.

Інструменти, розроблені ПРООН в Україні в рамках Спільної програми, спрямовані на збільшення фінансування Цілей сталого розвитку на всіх рівнях. Головними завданням на сьогодні є

-адаптувати визначені на глобальному рівні ЦСР та систему їх моніторингу до реалій України. Основні завдання переходу України та її регіонів до сталого розвитку:

- створення правових засад переходу до сталого розвитку через удосконалення чинного законодавства та економічних механізмів регулювання сталого розвитку;
- удосконалення соціальної інфраструктури регіону з метою створення умов для розвитку дошкільного виховання, освіти, культури, охорони здоров'я, відпочинку;
- розроблення Концепції збереження людського потенціалу регіону, головною ідеєю якої має бути визнання якісного відтворення людського потенціалу в програмних документах як основного ресурсу сталого розвитку регіону та держави;
- провідна роль регіональних органів влади у здійсненні цілей і завдань сталого розвитку, вдосконалення систем управління, політичних механізмів прийняття й реалізації рішень щодо сталого розвитку;

-підвищення координованості та ефективності діяльності держави, регіонів, приватного бізнесу і суспільства;

-залучення громадськості до процесу стратегічного планування сталого розвитку регіону, активно застосовувати державно-приватне партнерство і взаємодію з науковими установами;

-удосконалення чинного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів з питань забезпечення сталого розвитку регіону;

-ефективна підтримка депресивних регіонів, створення умов для скорочення їх відставання і подолання наявних негативних тенденцій;

- створення системи інститутів, необхідних для становлення й розвитку ринкової економіки, що дає змогу вирішувати завдання підвищення рівня життя людей, модернізації виробництва, безпеки країни й регіонів та забезпечувати сталий розвиток.

Уряд України узяв на себе зобов'язання щодо реалізації ЦСР на національному та регіональному рівнях з огляду на національні особливості, можливості розвитку та враховуючи національні стратегії і пріоритети. Визначальним чинником сьогодні є те, що реалізація процесів забезпечення цілей сталого розвитку в Україні відбувається в умовах тривалої військової агресії росії проти України [3], що має суттєвий вплив на досягнення глобальних цілей сталого розвитку. У довгостроковій перспективі війна посилить такі чинники як брак продовольства, економічна стагнація, незахищеність ресурсами та масове переміщення людей. Крім того, це вже сьогодні обмежує фінансові ресурси, доступні для зусиль зі скорочення викидів і адаптації до зміни клімату, сповільнює економічний розвиток країн, та посилює політичну нестабільність. І ефектної моделі державного регулювання, яка б забезпечувала інтеграцію зусиль з економічного зростання, прагнення до соціальної справедливості та раціонального природокористування» [1] і одночасне покращення (або збереження у безпечних межах) усіх показників в умовах реального негативного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників в Україні ще не створено. Більшість прийнятих нормативно-правових актів не враховують всі складові елементи Цілей сталого розвитку. Хоча урядом поставлено конкретні цільові значення-показники для досягнення їх у 2030 році та в рамках міжвідомчої робочої групи сформовано чіткі орієнтири. І йде процес оновлення і актуалізації завдань та індикаторів, у розрізі яких буде здійснюватися збір даних для моніторингу та оцінювання реалізації ЦСР.

Тому, запорукою успішного досягнення цілей протягом десятиріччя може бути лише послідовна реалізація та моніторинг цілей сталого розвитку-орієнтованої політики та цілей сталого розвитку. Основна мета – досягнення цілей сталого розвитку шляхом наближення стандартів життя людей до середньоєвропейського рівня. Від цього залежить благополуччя як всієї країни у цілому, так і кожної сім'ї, кожної людини, кожної дитини.

Використані джерела.

1. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. – 84 с.

2. Бурбела Т. , Воронцов С. Сучасний стан та проблеми до формування підходів до забезпечення сталого розвитку України. Аналітична записка, Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2020. – URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/suchasniy-stan-ta-problemi-formuvannya-pidkhodiv-do-zabezpechennya>.

3. КАПІНОС, Г. і ЛАРІОНОВА, К. 2023. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ. MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS. 1 (Бер 2023), 93–103. DOI:<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-13>.

4. Методичні рекомендації для врахування Цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад. Проекту ПРООН/ГЕФ «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України». 2017 URL:

<https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/metodychni-rekomendatsiyi-dlya-vrakhuvannya-tsiley-staloho-rozvytku-v-stratehiyakh-rozvytku-terytorialnykh-hromad>

5. Funding the achievement of the SDGs in Ukraine: four key factors for success/
URL:<https://www.undp.org/ukraine/publications/sdg-budget-tagging-includes-methodology-and-report-sdg-budget-tagging>.